

NO FICCIÓ | Els castellans

«La infantesa és una ficció», segons Jordi Puntí

Jordi Puntí

Editorial: L'Avenç

Pàgines: 133 | Preu: 13 €.

* SAM ABRAMS

Ja fa temps que Josep M. Muñoz de L'Avenç va tenir la brillant idea d'encetar una línia de memorialisme modern i contemporani, tant en català com en traducció. Només cal citar dos títols perquè ens entenguem: *Una educació francesa* de Joan-Daniel Bezsonoff i *Me'n recordo* de Joe Brainard. Ara cal afegir a la llista de la subserie l'excel·lent obra de Jordi Puntí *Els castellans*.

Com altres volums en la col·lecció, *Els castellans* primer va aparèixer a la revista *L'Avenç* i posteriorment els articles van ser recollits, reelaborats i ampliat de cara a l'edició en llibre. Tal com ha quedat establert el text definitiu de Puntí, hi ha 10 capítols i un epíleg, separats per 11 imatges fotogràfiques de Carles Martorell, Carles Molist i Rafael Rueda, començant per la prodigiosa il·lustració de la coberta.

Malgrat la seva relativa brevetat de 123 pàgines de text, cal considerar *Els castellans* una producció literària major des de tres punts de vista diferents però complementaris: històric i documental; conceptual i intel·lectual; artístic i formal, sense que en prevalgui cap dels tres sobre els altres dos.

Des d'un punt de vista històric i documental, *Els castellans* és un testimoni de primera magnitud que retrata, sobretot, la societat catalana dels anys 70 i 80 del segle passat amb tota la seva problemàtica d'immigració, integració, hegemonia, exclusió i marginació, identitat, formació, educació, cultura, lleure, competitivitat, tensions... El llibre és una font molt apreciable de dades que tindran interès per historiadors, antropòlegs, sociòlegs i nostàlgics.

Des d'un punt de vista conceptual i intel·lectual, estem davant d'un llibre que té pes encara que sembli molt proper i diàfan. Hi ha certes qüestions tractades en profunditat de manera transversal que donen substància al conjunt. Com a exemple, podem citar la visió no progressiva del desplegament de la civilització a través del temps (pàg. 13): «Ara la gent diu: els moros, els negres, els xinos. Miro enrere, 30 anys enrere, i penso que el passat funciona sempre com un assaig general del present. Però no serveix de res, no se n'aprèn res: la funció busca nous arguments cada dia». O la idea genial sobre el mecanisme de l'assimilació social (pàg. 114): «Podríem dir una cosa: podríem dir que el temps, quan perd fondària i gruix, es torna espai. Aquells castellans van trobant el seu espai i aquells moros van trobant el seu espai». O la refutació del determinisme identitari exclusiu (pàg. 130). La condemna del reduccionisme (pàg. 130): «La simplificació i l'estultícia van de bracet [i són fruit de] la por al desconegut, la seguretat falsa que dona una mirada col·lectiva».

I des del punt de vista artístic i formal hi ha molts aspectes a destacar. La revelació del principi bàsic de tot memorialisme (pàg. 125): [...] només es pot viure anant endavant, l'existència, qualsevol existència, únicament pren sentit quan mires enrere i proves d'entendre-

la en el conjunt. Quan la transformes en un relat». La constatació de l'element imaginatiu que forma part de qualsevol manifestació de la literatura del jo quan recrea el primer tram d'una vida (pàg. 13): «la infantesa és una ficció». La relació estreta entre vida, memorialisme i literatura (pàg. 129): «Escriu per saber qui sóc i, com en un dibuix d'Escher, la meua experiència vital alimenta l'escriptura [...] tot el que he viscut fins aquell moment (i el que visc en el present) condiciona la meua manera de narrar». O l'esforç de contenció estilística (pàg. 103): «la memòria [...] tendeix a l'exhibicionisme, i per sort hi ha el contrapès del present que li esmola la xerrameca, la retòrica».